

YTTRANDE

2026-02-04

Finansdepartementet

Yttrande över remiss - Produktivitetskommissionens betänkanden Goda möjligheter till ökat välstånd och Fler möjligheter till ökat välstånd

Dnr: RÖ 2025/10721

Region Östergötland har getts möjlighet att yttra sig över produktivitetskommissionens delbetänkanden Goda möjligheter till ökat välstånd SOU 2024:29 samt slutbetänkandet Fler möjligheter till ökat välstånd SOU 2025:96.

Region Östergötland delar i stort de bedömningar, förslag och slutsatser som berör regionernas verksamhet.

Sammantaget framhåller Region Östergötland behovet av mer långsiktiga och förutsägbara planeringsförutsättningar, där statlig styrning i högre grad stödjer kommuners och regions ansvar för effektivitet, kvalitet och utveckling i välfärden.

Region Östergötland har tagit ställning till förslag och bedömningar inom relevanta kapitel. Merparten av dessa ställer sig Region Östergötland positiva till och i det följande redovisas enbart förslag och bedömningar där Region Östergötland inte instämmer eller har någon viktig invändning.

Synpunkter på förslaget

Region Östergötlands väsentligaste synpunkter redovisas i den ordning som finns i utredningarna.

Kapitel 7 Bostäder och byggande (delbetänkande)

47 Bedömning: Flytten av det regionala utvecklingsansvaret bör utvärderas

Region Östergötland delar behovet av utvärdering men vill tydligt markera att SVESAM utredningen bör vara vägledande. Länsstyrelsens roll bör utvecklas mot samordning, uppföljning och kunskapsstöd för statliga myndigheter – inte mot ett utökat operativt ansvar inom regional utveckling. Det finns annars risk för otydlig ansvarsfördelning och överlappning med regionernas lagstadgade uppdrag som regionalt utvecklingsansvariga. Regionernas demokratiskt förankrade ansvar bör respekteras och tydliggöras.

Kapitel 12 Kommunsektorn (delbetänkande)

98 Förslag: Kommunal och regionalekonomiskt råd

2026-02-04

Region Östergötland är tveksam till behovet av ytterligare ett råd. Det finns redan etablerade samverkans- och lärandestrukturer, bland annat genom SKR. Kunskapsstyrningen syftar redan till ökat lärande och effektivitet.

Kapitel 4 Digitalisering och AI (slutbetänkande)

30 Förslag: Genomför SOU 2023:96 om interoperabilitet

Region Östergötland tycker att förslaget behöver tydliggöras. Det bör peka ut konkreta domäner (exempelvis vård, skola och omsorg) där gemensam semantisk, teknisk och organisatorisk interoperabilitet ger störst effekt.

32 Förslag: AI modeller via Kungliga biblioteket

Region Östergötland tycker att utvecklingen bör ske mer verksamhetsnära. Regionen föreslår en nationell kompetensplattform för myndigheters AI tillämpning, där Kungliga biblioteket är en viktig part men inte ensam huvudaktör. Begreppet AI modeller behöver också preciseras och kopplas till en tydlig arkitektur och modellstrategi.

48 Förslag: Mer beräkningskraft för forskning

Region Östergötland tycker att förslaget bör omfatta hela offentlig sektor, inte enbart forskning. Sverige behöver en nationell, säker och kostnadseffektiv kapacitet för beräkningskraft för myndigheter, i likhet med Danmarks Computerome.

49 Förslag: AI kompetenscentrum

Region Östergötland tycker förslaget tydligare ska inkludera forskning och stöd kring förändringsledning och implementering. Organisationens förmåga att ta emot och använda ny teknik är avgörande för faktisk nytta.

51 Förslag: Översyn av automatisering

Region Östergötland tycker att översynen inte bara bör identifiera hinder utan även undanröja dem och inkludera stimulansåtgärder. Exempel är juridiska förutsättningar för RPA (Robotic Process Automation) samt riktade satsningar på infrastruktur och innovation.

Kapitel 5 Arbetsmarknad och kompetensförsörjning (slutbetänkande)

58 Bedömning: Lönebildningen bör bli mer decentraliserad och flexibel så att relativlöner i högre utsträckning tillåts spegla förändringar i efterfrågan på arbetskraft

59 Förslag: Medlingsinstitutet ges i uppdrag att analysera hur en flexiblare lönebildning kan åstadkommas

Region Östergötland anser att den svenska modellen för lönebildning där arbetsmarknadens parter ansvarar för lönebildningen bidrar till stabilitet och förutsägbarhet. Statlig inblandning i form av att ge en myndighet i uppdrag att åstadkomma en mer flexibel lönebildning skulle riskera den väl fungerande lönebildningen och ansvarstagandet från arbetsmarknadens parter.

Kapitel 11 Kriminalitet och tillit (slutbetänkande)

119 Förslag: LOV revideras för att möjliggöra starkare grindvaktsfunktioner mot kriminella och oseriösa aktörer. Om det inte bedöms vara möjligt att uppnå med en revidering av lagstiftningen bör LOV upphävas i sin helhet

Region Östergötland tillstyrker revidering för att stärka skyddet mot oseriösa aktörer.

126 Förslag: Offentlighetsprincipen ska gälla för alla offentligt finansierade välfärdsverksamheter

Region Östergötland ser positivt på åtgärder som stärker insynen i offentligt finansierad välfärd och bidrar till att motverka kriminalitet och oseriösa aktörer.

Samtidigt är det viktigt att skilja mellan offentlig verksamhet och privat utförd verksamhet. Offentlighetsprincipen i sin nuvarande utformning är inte fullt ut anpassad för privata utförare och riskerar att påverka konkurrensneutralitet, företagshemligheter och förutsättningarna för valfrihet.

Region Östergötland anser därför att stärkt insyn bör säkerställas genom ändamålsenliga och proportionerliga insynsregler, snarare än genom ett generellt införande av offentlighetsprincipen för privata utförare.

142 Förslag: En redovisning av hur förändrade statsbidrag och reformer påverkar kommuner och regioner ska göras i budgetpropositionen

Region Östergötland instämmer med förslaget, det är en grundläggande hygienfaktor att riksdagen och kommuner och regioner får en samlad bild av förändringarna av statsbidragen och får vetskap om hur mycket ett tillskott betyder reellt.

143 Bedömning: Produktivitetmätningar i offentlig sektor bör baseras på prestationsmått som kvalitetsjusteras där så är möjligt

144 Förslag: SCB ges i uppdrag att ta fram och utveckla metoder och mått för kvalitetsjusterade produktionsvolymmer, samt att kontinuerligt hålla dessa mått uppdaterade i tidsserier.

Region Östergötland instämmer i att det behövs bättre metoder för att bättre kunna beskriva produktivitet och effektivitet, men frågan behöver problematiseras. I vissa länder görs för sjukvården en kvalitetsjusterad beskrivning av produktivitet. Svårigheterna att göra detta ska inte underskattas (vilka kvalitetsmått som ska väljas och vilken vikt de ska ha etc.), men modeller för detta bör undersökas. Det finns skäl att vara öppen för olika lösningar för frågan om hur produktivitet och effektivitet ska mätas.

146 Förslag: Minska antalet riktade statsbidrag genom att de avslutas eller inordnas i sektorsbidrag

Region Östergötland instämmer i att antalet riktade statsbidrag bör minska.

Förstahandsvalet bör vara att föra över riktade bidrag till generella statsbidrag. Därutöver kan sektorsbidrag utgöra ett alternativ, i syfte att fortsatt upprätthålla en ändamålsenlig balans mellan den kommunala och regionala sektorn samt skapa långsiktiga och förutsägbara planeringsförutsättningar.

148 Förslag: Schablonersättningsnivåerna till kommuner och regioner för s.k. dold mervärdesskatt sänks

Region Östergötland instämmer med förslaget. Det är rimligt att uppdatera utredningens (SOU 2015:93) beräkningar och därefter anpassa schablonersättningen, dvs inte nödvändigtvis sänka den.

Kapitel 15 Offentlig upphandling (slutbetänkande)

158 Bedömning: Erfarenheter av leverantörer

Region Östergötland instämmer inte med bedömningen utan anser att nuvarande regelverk ger redan tillräckliga möjligheter. Det är viktigt att fortsatt möjliggöra inträde för nya aktörer.

160 Förslag: Insamling av inköpsdata

Region Östergötland tycker det kan ge värdefull analys, men måste ske automatiserat för att undvika ökad administration.

163 Förslag: Ge uppdrag till statliga myndigheter med en stor inköpsvolym att arbeta med kategoristyrning och inköpsanalyser

Region Östergötland instämmer inte med förslaget. Det bör redan vara en naturlig del av större myndigheters arbete och behöver inte regleras särskilt.

165 Förslag: För över Kammarkollegiets uppgift att upphandla samordnade ramavtal och Diggs uppgifter inom området elektronisk inköpsprocess till Upphandlingsmyndigheten.

Region Östergötland tycker det är positivt att flytta uppdraget från Kammarkollegiet, men bör övervägas att hantera detta via Adda snarare än Upphandlingsmyndigheten.

166 Förslag: Det bör bli svårare för leverantörer att få upphandlingar överprövade, bl.a. genom införandet av en avgift

Region Östergötland tycker med hänsyn till rättssäkerheten att avgift inte bör införas. Nuvarande påtalandeskyldighet är tillräcklig.

Kapitel 17 Hälso- och sjukvård (slutbetänkande)

174 Förslag: Kravet på regionerna att tillämpa lagen om valfrihetssystem som upphandlingsform för primärvård tas bort

Region Östergötland delar bedömningen att lagstiftningen om valfrihetssystem kan

2026-02-04

behöva ses över för att bättre motverka välfärdsbrottslighet och stärka uppföljning och kvalitet.

Region Östergötland anser dock att lagen om valfrihetssystem fortsatt bör vara tvingande i primärvården. Valfrihet och konkurrens har varit centrala drivkrafter för utveckling, tillgänglighet och effektivisering i primärvården och bör även framgent utgöra en grundläggande del av systemet.

Eventuella förändringar bör därför inriktas på att utveckla och förbättra regelverket, snarare än att avskaffa obligatoriet.

177 Förslag: Primärvården ges ansvar för brådskande hälso- och sjukvård som inte kräver vård på akutsjukhus. För akuta besök på sjukhus införs remisskrav om inte särskilda skäl föreligger

Region Östergötland avstyrker förslaget. Att införa krav på remiss för akut vård bedöms inte vara ändamålsenligt. Ett sådant krav skulle dessutom förutsätta en omfattande utbyggnad av primärvårdsjouren.

Patienter som söker akutvården har i regel behov av snabba insatser, och majoriteten av dessa fall kräver faktisk akut vård. Införandet av remisskrav riskerar därför att minska kostnadseffektiviteten och försvåra tillgången till nödvändig vård. på akutmottagningen.

178 Förslag: Staten ska ta ett tydligare strategiskt ansvar för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning

Förslaget innebär ett avsteg från den svenska modellen, vilket Region Östergötland vill uppmärksamma. Produktivitetskommissionen går längre i sina förslag än Vårdansvarskommittén. Region Östergötland stod bakom kommitténs förslag och betonade behovet av bättre samordning kring utbildningsdimensioneringen samt att staten, genom Socialstyrelsen, följer utvecklingen av tillgången till ST-läkare. Samtidigt är det regionerna som ytterst ansvarar för att planera sitt framtida kompetensbehov.

Det förslag som rör en mer flexibel lönebildning innebär dock ett steg bort från den svenska modellen, där lönebildningen hanteras av arbetsmarknadens parter. Besvaras under avsnitt 5.3.2 (bedömning 58, förslag 59).

179 Bedömning: Staten bör bistå huvudmännen med samordning av vårdinfrastrukturplanering

Region Östergötland avfärdar bedömningen. Det är sjukvårdsregionernas uppgift att samordna vårdinfrastrukturen.

Punkt 180 Digital utomlänsvård

Region Östergötland noterar förslaget om att avveckla möjligheten till digital utomlänsvård.

Frågan om digital vård och ersättningsmodeller för utomlänsvård behandlas för närvarande i annan pågående utredning. Region Östergötland anser därför att Produktivitetskommissionen bör avvakta slutsatserna från denna utredning innan

2026-02-04

förändringar genomförs, för att säkerställa ett samlat och konsekvent reformarbete inom området.

181 Förslag: Avveckla nationella taxan

Region Östergötland kan tillstyrka en avveckling av den nationella taxan, under förutsättning att den ersätts av en annan modell som säkerställer att även mindre och enskilda vårdgivare fortsatt har möjlighet att verka inom hälso- och sjukvården.

Det är av stor vikt att ett nytt ersättningssystem inte missgynnar små entreprenörer eller leder till minskad mångfald av vårdgivare, utan fortsatt främjar valfrihet, tillgänglighet och konkurrens.

183 Bedömning: Staten bör ta ett större ansvar för och tydligare styra centrala delar av vårdens digitalisering

Det är bra att staten tar ett större ansvar för vissa centrala komponenter i den digitala infrastrukturen. Regionerna behöver dock tillsammans med staten ha ett fortsatt ansvar för prioriteringen av både utvecklingen av den digitala infrastrukturen och de digitala tjänsterna.

185 Bedömning: Hälsodata bör i högre utsträckning kunna nyttjas för primär- och sekundäranvändning

Region Östergötland delar bedömningen att hälsodata i högre utsträckning bör kunna nyttjas för primär- och sekundäranvändning, i linje med till exempel EHDS, men även med arbetet med en regiongemensam vårddatastrategi som bedrivs. En nyckelaspekt är att den tid som vårdgivare ägnar åt dokumentation blir så väl använd som möjligt. Detta ställer krav på strukturerad vårddokumentation som både är ändamålsenlig för vård av den enskilde patienten, och för sekundär användning, som forskning och en mer nyansrik uppföljning. Behovet av extra registrering för specifika sekundära ändamål ska vara så liten som möjligt.

187 Förslag: Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen ges ett gemensamt uppdrag att utforma ett nationellt reformprogram för stärkt egenvård samt beskriva vilken avlastning det skulle kunna innebära för hälso- och sjukvården

Region Östergötland ställer sig tveksam till att enskilda myndigheter ska ta fram olika program för att styra utvecklingen. Regionerna är inom ramen för kunskapsstyrningsorganisationen och i samverkan med Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten de som är bäst lämpade att utveckla de preventiva insatserna.

188 Förslag: Lågvärdevård fasas ut genom bättre följsamhet av de nationella riktlinjerna. Arbetet med Kloka Kliniska Val intensifieras

Region Östergötland instämmer i att det finns ett behov av att regionerna intensifierar sitt arbete med att fasa ut så kallad lågvärdevård. Viktigt dock att identifiera vad som bör klassas som lågvärdevård. Frågan har också bäring på behovet av en större diskussion i samhället kring vad som ska ingå i det offentliga åtagande och hur det ska finansieras.

YTTRANDE

2026-02-04

Marie Morell
Regionstyrelsens ordförande

Mikael Borin
Regiondirektör